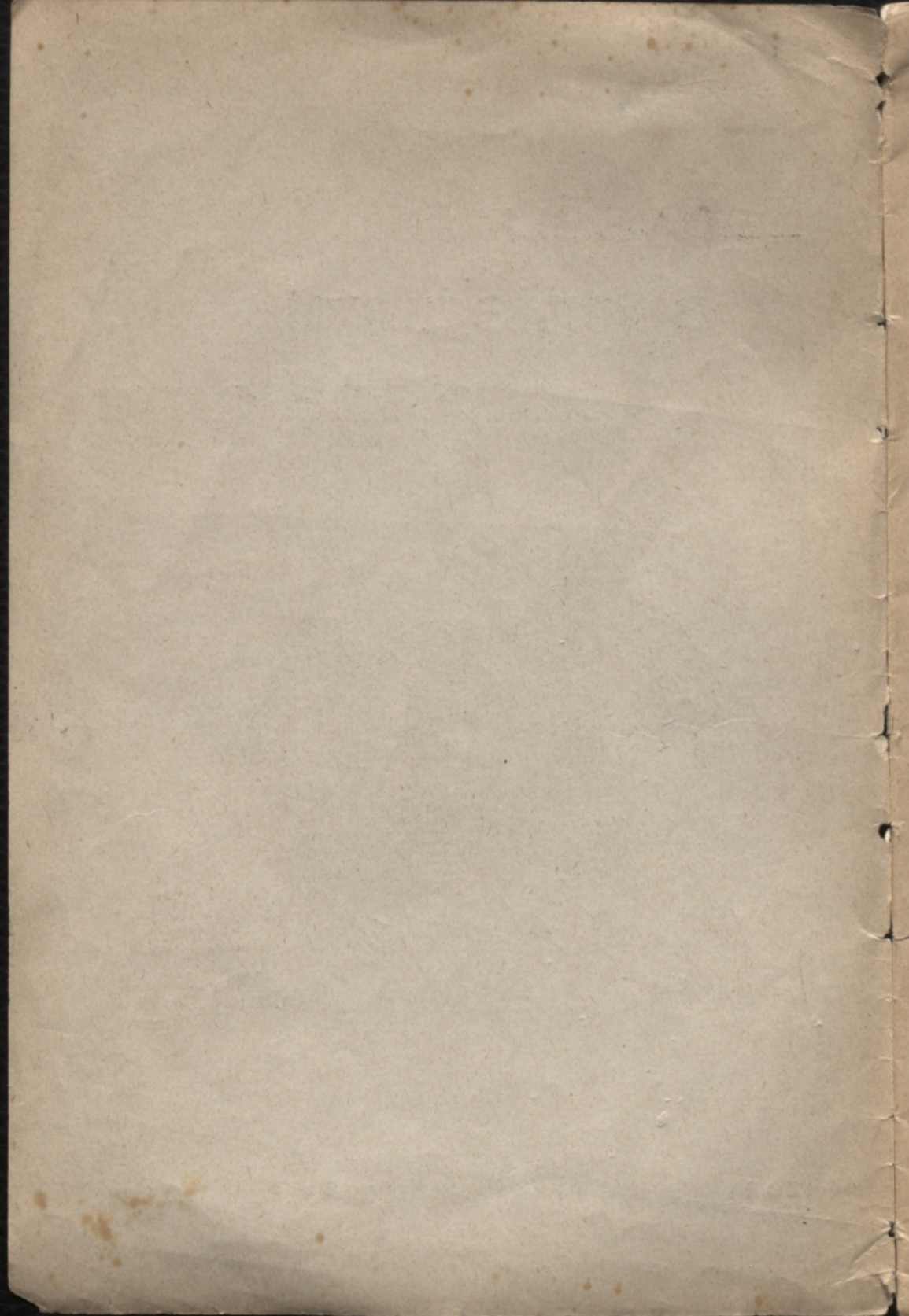

90-9
L 98

Latviešu sasniegumi un pienākumi

IZDEVUSI BIEDRĪBA „VALDEMĀRIEŠU CILTS”

L 90-9
98

L
9

Latviešu sasniegumi un pienākumi

BRJAV

IZDEVUSI BIEDRĪBA „VALDEMĀRIEŠU CILTS“

~~Sf. 53.504k~~ V

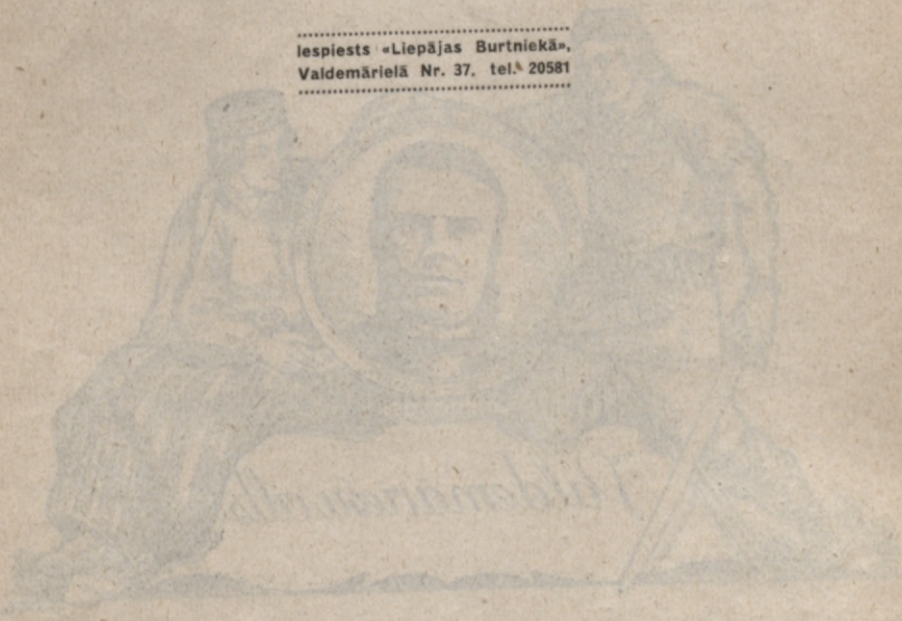
Latv. Valsts bibliotēka

Latv.
VALSTS BIBLIOTĒKA

~~90-7268~~

0303018772

.....
Iespiests «Liepājas Burtniecā»,
Valdemārielā Nr. 37. tel. 20581
.....

Latv. Valsts bibliotēka, Valdemārielā Nr. 37.

Ievads.

Gadusimteņu ilgais vērdzības periods nav palicis bez nelaba iespaida uz latviešu tautas spējām un tādēļ vācu baroni, atraduši izdevīgu patvērumu tagadējā vācu valdības un agrāko avantūristu kolonizācijas plānos, tiecās atkal dabūt strādīgos un izturīgos latviešus par saviem jauna veida vērgiem (zem kalpības maskas). Nedara latviešiem godu arī vēl tagadējā, ļoti bieži vietā un nevietā sastopamā pašu latviešu vērdziskā gaušanās par pārciesto gadusimteņu vērdzību. Žēlošanās un gaušanās ir tikai vērģa dvēseles nespēka ierocis, bet vīriem vajaga operēt ar gara un miesas spēka ieročiem. Katrs, kas jau paspējis atsavināties no vērdzības gara un spēj latviski domāt, lai tur par savu pienākumu modināt un mudināt katru vēl vērdzības garā snaudošo tautas brāli nostāties pašam uz savām brīva vīra kājām.

Šī raksta nolūks ir uzzīmēt ainu, ko var sasniegt latviešu brīva vīra gars.

Atmodas laikmeta lielie vadoni, un viņu darba rezultāti.

Krustaķaru armiju atliekas un viņu pēcnācēji, t. i. starptautisku salašņu padibenes un bezpajumtes klaidoņi komplektējās it sevišķi vāciešu zemēs, un pēc tam devās pie Romas pāvestiem pēc žēlastības. Pēdējie, t. i. pāvesti, nezinādami, kā tikt no šīm atliekām vaļā, sūtīja tos uz Baltijas apgabalu, lai viņi te darītu «Dievam patīkamu darbu», t. i. sludinātu kristīgo ticību ar uguns un zobena palīdzību. Tā viņi, pa lielākaļ daļai, cēlušies no korsariem, pirātiem un vienkāršiem laupītājiem, kā arī no viņu pēcnācējiem, kļuva par latviešu iekarotājiem un būdami apbalvoti arī ar lielu porciju nekaunības, izdēvēja sevi par vietējiem muižniekiem.

Tā radās apspiedēji, izsūcēji — melnie vācu baroni.

Devīnpadsmītā gadusimteņa pirmā pusē jau daži latviešu jaunekļi ar grūtībām varēja tikt pie augstākas izglītības, bet tad vēl vācu baronu iespaids bija tik liels, ka visi izglītību baudījušie pārvācoās, kaunēdamies būt par latviešiem. Radās tā sauktie «kārķļu vācieši».

Krišjānis Valdemārs bija pirmais students, kas karstākā pārvācošanas laikā atrada par vajadzīgu un uzdrošinājās piespraust pie savām durvīm vizītkarti, ka viņš ir students - latvietis.

Krišjānis Valdemārs, iedvēsmodams studentus un citus izglītotus latviešus cienīt, sargāt un mīlēt savu tautu, veidojis latvisku kultūras slāni, nacionālu vadītāju intelligenci, bez kuras nav iedomājama Latvijas valsts nodibināšana pasaules kara laikā. Kā lūgšana skan viņa padoms: «Ak, sniedzat jūs, kam Dievs līdzējs pie gaismas tikt un gudrības saules spīduma baudīt, — sniedzat jēl saviem brāļiem tumsībā roku un velciet tos gaismā.» Tā-

pat uz kultūrālu cīņu aicina viņa mudinājums: «tam vien priekī gavilē visā plašā pasaulē, kas ar prātu dedzīgu dzenās iekrāt gudrību.»

Krišjānis Valdemārs ir pirmais latvju zemnieks un tautsaimnieks, kas jau 1860. gados uzstājies par latviešu strādnieku un amatnieku labklājības pacelšanu.

Krišjānis Valdemārs uzsācis un turpinājis līdz savai nāvei cīņu ar latvju tautas, īpaši zemnieku, toreiz visvareno pretinieku — vācu feodālo muižniecību, nebēdādams par trimdu un Sibīriju, mudinādams savus līdzcensoņus un teikdams: «sparība un izturība vispārīgiem mērķiem, — ir lietas, kuŗas mums tik ļoti vajaga!»

Krišjānis Valdemārs ar jūrskolām pārvērtis nabaga latvju un īgaunju zvejniekus par slaveniem un pārtikušiem jūr- jūru braucējiem un kuģu īpašniekiem; viņš radījis lielās Krievijas tirdzniecības floti. «Brauciet, latvji, jūrīnā, krājiet zeltu pūrīnā!» un «Drošsirdīgais lai ir cilvēces glābējs» — ir viņa mudinājumi drošsirdīgajiem jūrniekiem.

Krišjānis Valdemārs, ciezdams no savu pretinieku atreibības dažbrīd rūgtāko trūkumu, tomēr nekad nav par zeltu un sudrabu pārdevis savu pārliecību. Tā viņš devis latviešu tautai nelokama, nesalaužama rakstūra cēlu paraugu.

Krišjānis Valdemārs, strādādams visu savu gaŗo mūžu, muguru neatliecis, gan iemantojis ar saviem diženiem darbiem savu līdzcilvēku apbrīnošanu, bet, palīdzēdams saviem tautas brāļiem trūķumā, pēc savas nāvēs nav atstājis vairāk laicīgas mantas, kā piecus papīra rubļus.

Krišjānis Valdemārs bija un ir visspožākā un visaugstākā latviešu tautas bāka. Bez Krišjāņa Valdemāra tagad mēs nedzīvotu brīvā Latvijā.

Krišjāņa Valdemāra absolūtais godīgums, nesavtīgums, neizsīkstošā cīņas enerģija, darba spējas un darba rezultāti ir pelnījuši, ka mēs uzskatam un cienījam Valdemāru, kā mūsu atmodas laikmeta gaŗīgo cilts tēvu!

Tautas dziesma skan: «kas var zvaigznes saskaitīt, jūras zvīrgzdu salasīt; kas var dziesmas izdziedāt, kas valodas izrunāt» un tomēr *Kr. Barons* ir ziedojis savu mūžu, lai salasītu tās neizdziedāmās dziesmas, jo viņas ir latviešu. *Kr. Barons* ir salasījis un mums atstājis dziesmā izteikto tautas dvēseli. Un šis čaklais darba rūķis ir mudinājis latviešus: «nu tik, brāļi, naiki, naiki, mums pieder nākamājie laiki»; bet viņš arī apdomīgi ir brīdinājis: «divas lietas, cilvēks, vēro: kaŗo, jeb sev meklē dusu; ja tu āmurs — kaļ kā zvēro, ja tu lakta — cieti klusu!»

Cik vērtīgs dzīves padoms: centies naski, lai arī nākotne pieder tev, bet nesirgsti ar lieluma māniju, attīsti sevī samēra sajūtu. Tādu padomu dot varēja tiešām tikai lielais tautas dvēseles (daiņās izteiktās) lasītājs *Kr. Barons*.

Fr. Brīvzemnieks - Treilands ir teicis: «Ja! mēs esam maza tauta, bet lai neesam mazi savās jūtās un centienos!», kā arī: «Kam stiprs prāts un cieta griba, tas daudz pēc ceļa neprasis.» Tā tad Brīvzemnieka padoms ir: audzini sevī lielas jūtas un lielus cen-

tienu, stipru prātu un cietu gribu, tad dzīvē tev citiem ceļu nebūs jāprasa. Un, lūk, pierādījums: kad pasaules kara laikā vācu baroni un viņu dienderi bija pratuši iegalvot lielvalstīm, kā tikai viņi,

Kr. Barons.

t. i. vācieši, var pasargāt Eiropu no komūnisma, tad Brīvzemnieka stiprais prāts un cietā griba atrada ceļu, kā nokļūt pie lielo centiemu gala mērķa — brīvās Latvijas, komūnisma barjera.

Fr. Brīvzemnieks.

Laika un cīņu biedru: *Kr. Valdemāra, Kr. Barona un Fr. Brīvzemnieka* — gars un centieni lai mājo latviešos saules mūžu, bet viņu zemes augumiem lai vieglas smiltis Rīgas lielajos kapos!

Mēs esam pārdzīvojuši pasaules karu un mūsu tautas un valsts atbrīvošanas cīņas. Pametīsim savus skatus mazliet atpakaļ uz Tīreļu purvu un Ložmetēju kalnu, kur mūsu strēlniekus apbrīnoja

visa pasaule. Atcerēsīmies arī mūsu ērgļus Ventas un Daugavas krastos. Šo varoņu panākumi taču nebija sasniegti ar spīdošiem jaunākās kara tehnikas mēchaniskiem ieročiem, kuŗu mums nebija, bet mūsu stāvokli gan vēl pasliktināja vācu spiegu nodevība. Mēģināsim rast atbildi, kamdēļ tie bija latvju strēlnieki un kamdēļ tie lika savas galvas uz tēvuzemes ežiņas, bet nevis kur nebūt plašās Krievijas stepēs? Par kādu ideālu krita varoņi?

Atbildi meklēdami pameklēsīm mūsu tautas atmodas laika lielo vadoņu un mūsu krietnāko tautas dēlu rakstos.

Mūsu tēvi nepalaida garām neviena izrikojuma, kuŗā neskan-dināja: «Cik mīla esi, tēvija... kas tevi karsti nemīlo, nav vērts, ka tevi apdzīvo!» «Pie tēvu zemes dārgās ķeries klāt, to turi ciet ar visu savu sirdi» dziedāja Auseklis. «Mans zelts ir mana tauta, mans gods ir viņas gods», teica Blau-manis. «Tēvzeme un tautība — vissvētākie tikumi virs zemes» (Kronvalda Attis). «Piederī tautai, tad tauta piederēs tev» (R. Kaudzīts). «Tauta, kuŗai stipra tēvuzemes mīlestība, bojā neaizies» (Sauliets). «Kur solīti iemu, tur tēvu-zemes krūts» (J. Steiks). «Ak, dibināsim sev dzimteni, kur nava ne sala, ne naida» (J. Dievkociņš).

Šajos «rakstos» mirdz tā pērle, kuŗu mēs saucam par ne-šaubīgu savas tautas un tēvuzemes mīlestību. Šī mīlestība ir visstiprākais stūŗa akmens mūsu tautas brīvības pilij. Un šo mīlestību izkopt un stiprināt ir katra latvieša vissvētā-kais pienākums.

«Cilvēkam vajaga būt, kā dārgam, mirdzošam akmenim, kas nezina savu vērtību, bet tikai mirdz» (R. Kaudzīts). «Ne cilts, bet prāts un tikums ir cilvēcības vērtība» (Stenders). «Esi plašs savā dvēselē» un «Cilvēks, kam nav rakstūra, nav cilvēks» (Al. Dauge). «Mācāties taisnību, citu neko» (G. Merķels). «Ikviens lai savu kaktu slauka, tad katra vieta būs jo jauka» (J. Allunāns). «Mīlestības cēlā vara, tā tik dzīvi dzīvu dara» (Plūdons). «Cilvēka likteņa drūmajos viņos valda bez rimšanās dievības gars» (Ed. Veidenbaums). «Meklē laimi krietnā darbā, meklē citu labumā» (Daugulis).

Šie «raksti» atklāj to mūžīgi verdošo taisnības, mī-ļestības, dievbijības, krietnuma, skaidrības, noteiktības un tīrības avotu.

Ikdienas šai avotā šķīstīties ir katra latvieša lielais un obligā-toriskais pienākums.

«Lai me mīt tik laudīs — brīvos (Zvārgulis). «Tik tādiem tautiešiem, kas gatavi uz upuriem pat lieliem, — piederās nākamība» (Olavs). «Tik tas ir liels, kas spēj par citiem mirt» (Plūdons). «Imanta nevaids miris, viņš tikai apburts... bet reizi Pērkondēli tai kalnā lodes spers!» (Pumpurs). «Tik vējā augušam kokam ir stipras saknes» (R. Kaudzīts).

No šiem «rakstiem» izstaro tas gars, kas modina brīvī-bas sajūtu, kas iedvēš drošsirdības un pašuzupurē-šanās pienākumu un cīņas sparus, kas rada vajadzīgā brīdī Pērkondēlus - cīnītājus.

Visos, šē augstāk pievestos «rakstos» spīd cauri tā augstā, gaiši mirdzošā saule, kuŗu bija rakstījuši savā karogā mūsu pirmie zaļās armijas partizāņi ar motīvu: «Par Latviju — brīvu, daiļu un *latvisku!*»

Tikai Kronvalda vissvētākie tikumi: tēvzeme un tautība — bija tie, kas pulcināja Tīreļa purvos mūsu latvju strēlniekus. Mūsu ērgļi Ventas un Daugavas krastos bija līdzīgi Nāves salā dusošiem Kaudzīša dārgiem, mirdzošiem akmeņiem, kas nezināja savu vērtību, bet tikai mirdzēja visas pasaules priekšā. Tie bija Pumpura Lāčplēša un Imantas gara radītie cīnītāji — Pērkonđēli. Bet vai šiem Dauguļa citu, t. i. tautas, labuma meklētājiem nebija tiesības prasīt no mūsu tautas likteņu tālāk vadītājiem arī krietnus darbus? Vai viņiem nebija tiesības kara vētrām norimstot, prasīt spīlgtāku Veidenbauma dievības gara un Merķeļa taisnības sajūtas izpaušanos? Vai šiem spējīgiem priekš citiem mirt latviešu tautas glābējiem nebija tiesības prasīt no turpmākiem tautas vadoņiem un no mums visiem Valdemāra drošsirdīgos un Plūdoņa lielos vīrus? Vai šiem Dauges rakstura cilvēkiem, būdamiem pašiem savās dvēselēs, nebija tiesības to pašu sagaidīt arī no tautas vadības? Un kuŗam pilsonim gan nebūtu tiesības prasīt no valstsvaras Stendera prātu un tikumu un Brīvzemnieka lielās jūtas un centienus? Pumpurs tak mums visiem, katram latvietim, ir atstājis nepārprotamu pavēli: «tev jādara tautas dēļ, lai var koši uzzelt vēl!»

Vienīgi minēto tautas rakstu radītais lielais ideāls bija tas dievišķais spēks, kas dzina nāvē nesavtīgos lielos tautas varoņus, aiz pārliecības, ka tas pats ideāls dos spēku plaukt un ziedēt latvju tautai nākotnē!

Taisnība gan, gods un slava kritušiem varoņiem, ka viņi cīnīdamies neminēja ne par kādām tiesībām. Tas tālais, nesasniedzamais viņu dievības ideāls, kuŗā savienojās visaugstākais saprāts, visaugstākā taisnība un visaugstākais ziedojums, kas izslēdz katru atlīdzību, — tas ideāls prasīja no viņiem, mūsu varoņiem, ļoti lielus, ļoti smagus un ļoti svētus: pirmā kārtā — pienākumus, otrā kārtā — pienākumus un trešā kārtā — *pienākumus*, kuŗus pildot nebija laika minēt par tiesībām. Bet viņu ziedotie upuri taču ir tik dārgi un tik svēti, ka atļaut netīrām rokām pieskārties pie viņu darba turpināšanas būtu nelietība — tā būtu ziedoto upuru zaimošana. Mūsu kritušie Pērkonđēli ir neatmaksājamu darbu padarījuši un uz mūžu apklusuši un šis apstāklis uzliek mums, dzīvajiem, par pienākumu prasīt no tiem cilvēkiem, kas uzņemās tautas likteņu vadīšanu, lai viņiem būtu šē augstāk minētie, tautas rakstos uzrādītie un kritušo varoņu svēti turētie *tikumi* un *ipašības* un kuŗi arī lai atspoguļotos latviešu tautas vadības darbā. Uz tik dārgiem pamatiem, kādus ir likuši kritušie varoņi, pie latvju tautas gaismas, laimes un brī-

vības pils celšanas drīkst pieļaut *tikai* absolūti godīgus un pašreizējos tautas vadoņus.

Pārļaižot skatu laika spriedim no Valdemāra līdz Latvijas tapšanai, mēs redzam, ko iespēj godīgi, nešavtīgi un tīri vadoņi un viņu gara iedvesmoti savas tautas un tēvuzemes mīlestības un uzpurēšanās spējīgi varoņi — Brieži, Zemītaņi, Kalpaki, Baloži u. c., attaisnodami Ausekļa mācību: «vienprātība, saderība — slavas darbus darinā!» Mēs varam būt lepni, ka tādi ir bijuši latvieši un ka tas posms ir veikts pa godam!

II.

Latvieši izglītības laukā.

Jaunos apstākļos 1919. g. februārī pat latviešu lielinieku vara atzīst par vajadzīgu un proklamē, vācu Baltijas tehniskās augstskolas (Rīgas politechn. instit.) vietā, Latvijas augstskolu ar latviešu valodu, kā oficiālu mācības valodu, pieaicinādama darbā dažus latviešu zinātniekus, piem. J. Bergu, F. Gulbi, A. Kirhensteinu, P. Lejiņu, E. Lejnieku, P. Nomali u. c.

Lielinieku varai sabrūkot un pārnākot Latvijas valdībai, sākās rosme Latv. Izglīt. b-bas augstskolas sekcijās, kas pulcējās tagadējās Universitātes 5. auditorijā 15. jūnijā 1919. g. un uzņēmās pārorganizēt Politechn. Institutu. 14. jūlijā 1919. g. organizācijas projektu izglītības ministram iesniedz P. Lejiņš, P. Nomals, A. Kirhensteins, P. Sņķers un K. Kundziņš. Ar Latv. valdības 1. sept. 1919. g. lēmumu sāk darboties Latvijas Augstskolas Organizācijas Komisija (ko vada sākumā P. Valdēns, bet drīzi pēc tam P. Dāle). Pirmie prorektori ir E. Laube, tad P. Lejiņš un K. Kundziņš. Organizācijas Komisijas aicināti atgriezās pie Latvijas Universitātes 1919. g.: J. Lautenbachs, K. Balodis; 1920. gadā atgriezās: A. Dauge, J. Endzelins, J. Plāķis, E. Felsbergs, A. Ķikauka, L. Kundziņš, E. Paukulis, M. Bīmanis, P. Šmits, R. Krimbergs, R. Putniņš, A. Janeks. Vēlāk atnāca: A. Tentelis, K. Dišlers, J. Ruberts, M. Zīle u. c.

28. sept. 1919. g. svinīgi atklāja Latvijas Universitāti ar 9 fakultātēm, 110 mācības spēkiem un 940 studentiem. Par pirmo rektoru, ja nerēķinā E. Laubes īso rektora laiku, ievēlēja E. Felsbergu, tad Jāni Rubertu, A. Tenteli, M. Zīli, M. Bīmani un tagad J. Auškāpu.

Universitātes goda biedri ir latvieši: K. Kasparsons, G. Zemgals, K. Ulmanis (un mirušie Kr. Barons un Rainis-Pliekšans).

Vēlāk, 1919. g. rudenī, noorganizējās Veterinār- un medicīnas fakultāte un februārī 1920. g. Teoloģijas fakultāte.

Fakultātes organizējuši: Arhitektūras fak. — E. Laube, Chēmijas — V. Fišers, Filoloģijas-filosofijas — K. Kundziņš, Inženierzinātņu — E. Jakobijs, Lauksaimniecības — J. Bergs, Matēmatikas un Dabaszinātņu — E. Lejnieks, Medicīnas — E. Zariņš, Mēchanikas — P. Denfers, Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu — A. Lōbers un K. Puriņš, Teoloģijas — V. Maldonis, Veterinār-med. — E. Brencens.

1932./33. mācības gadā mūsu Universitātes 11 fakultātēs strādā 372 mācības spēki un 133 zinātniski-pedagoģiskā papildu personāla. Starp mācības spēkiem ir latvieši:

Profesori:

E. Āboliņš
 L. Adamovičs
 J. Alksnis
 J. Auškaps
 F. Balodis
 K. Barons
 M. Bīmanis
 E. Birkchāns
 E. Blese
 H. Buduls
 E. Cizarevičs
 J. Cizarevičs
 P. Dāle
 A. Dauge
 K. Dišlers
 J. Endzelīns
 A. Janeks
 A. Kalniņš
 E. Kalniņš
 J. Kauliņš
 P. Kikāuka
 A. Kirchenšteins
 R. Krimbergs
 K. Kundziņš
 L. Kundziņš
 J. Kupcis
 E. Laube
 P. Lejiņš
 E. Lejnieks
 A. Liepiņš
 V. Maldonis
 N. Malta
 P. Nomals
 E. Paukuls
 A. Petrikālns
 J. Plāķis
 V. Purvīts
 E. Putniņš
 R. Putniņš
 K. Rezevskis
 E. Rozenšteins
 J. Ruberts
 P. Šmits
 P. Sņķers
 A. Spekke
 K. Straubergs
 G. Taube
 A. Tentelis
 A. Vītols

P. Zālīte
 E. Zariņš
 M. Zīle

Docenti:

L. Āboliņš
 R. Adamsons
 R. Akmentiņš
 H. Albats
 J. Apsīts
 J. Asars
 L. Ausējs
 E. Balodis
 J. Balodis
 A. Bankins
 L. Bērziņš
 J. Bokalders
 V. Brencens
 A. Būmanis
 P. Delle
 E. Dišlers
 M. Eglīte
 E. Gēliņš
 R. Grapmanis
 Fr. Gulbis
 R. Jirgens
 P. Kampe
 J. Kārklīņš
 A. Kešans
 K. Kiršteins
 G. Klaustiņš
 P. Kreišmanis
 A. Krūmiņš
 P. Kulitāns
 P. Kundziņš
 E. Laimiņš
 A. Lamze
 P. Lejiņš
 A. Leppiks
 A. Līberts
 E. Lindemanis
 J. Maizīte
 A. Malvess
 R. Markuss
 J. Miķelsons
 O. Mittenbergs
 P. Mucinieks
 F. Neilands
 R. Pāvels
 P. Pāvulāns

J. Primanis
 M. Pīmanis
 K. Puriņš
 A. Raisters
 E. Ramans
 M. Robs
 A. Siksna
 E. Širons
 E. Stālbergs
 P. Starcs
 P. Stradiņš
 A. Švābe
 A. Teikmanis
 M. Tilmane
 K. Tormanis
 A. Tramdachs
 F. Treijs
 J. Vārsbergs
 J. Vītols
 E. Vītols
 A. Žaggers
 N. Zemīts
 E. Ziemeļis
 P. Zilīts.

Privāt-docenti:

A. Ābele
 K. Ābele
 J. Āboliņš
 K. Brambergis
 J. Baumanis
 J. Bērziņš
 K. Bērziņš
 A. Bieziņš
 J. Brants
 M. Brants
 B. Bružs
 K. Čakste
 T. Celms
 E. Dārziņš
 A. Delvigs
 P. Dērmanis
 G. Fedders
 J. Galejs
 P. Galenieks
 T. Grīnbergs
 M. Gūtmanis
 E. Jākobsons
 E. Jansons
 P. Jurevičs

P. Kalmiņš	N. Reinfelds	M. Straumanis
A. Kangars	G. Reinharde	J. Sudrabs
A. Karloņe	E. Rencs	J. Šulcs
P. Konrads	J. Rezevskis	E. Vēbers
J. Leimanis	P. Rižga	M. Veidemanis
R. Liepiņš	M. Rolle	K. Zalts
A. Lūsis	R. Rūtiņš	A. Zāmelis
P. Mucenieks	J. Sanders	E. Zicāns.
H. Pestmāls	J. Šīrons	
J. Pestmāls	O. Skārds	
E. Pētersons	A. Skuja	Lektoru un asistentu
K. Pōls	L. Slaucitājs	latviešu ir pāri par
G. Ramanis	R. Sņķers	simtu.

Universitāti apmeklējuši sekošs skaits studentu-latviešu:

1919/20 māc. gadā	1001 pers.	1926/27 māc. gadā	5999 pers.
20/21	2625	27/28	6308
21/22	3701	28/29	6674
22/23	4373	29/30	6866
23/24	5061	30/31	7117
24/25	5356	31/32	7237
25/26	5656	32/33	7009

Pa 13 gadiem Univ. pastāvēšanas laiku, 1931./32. mācības gadu ieskaitot, viņu beiguši 3409 akadēmiski izglītoti pilsoņi.

Latviešu tauta — dziedātāja tak nevarēja brīvībā kļuvuse iztikt bez savas *konservātorijas*, kurā šobrīd strādā 25 mācības spēki — latvieši ar 205 audzēkņiem — latviešiem. Konservātoriju jau ir beiguši 252 latvieši-mākslinieki.

Mākslas akadēmijā strādā 17 mācības spēki-latvieši ar 194 audzēkņiem-latviešiem. Šo akadēmiju ir beiguši 95 mākslinieki-latvieši.

Latviešu skolu skolotāju un skolnieku skaits.

Mācības gads	Vidusskolas ģimnāzijas		Videjās arodskolas		Zemākās arodskolas		Pamatskolas	
	Skolotāji	Skolēni	Skolotāji	Skolēni	Skolotāji	Skolēni	Skolotāji	Skolēni
1919/20	425	4.550	54	285	12	77	2.580	90.689
20/21	763	11.193	117	1.060	27	174	3.201	113.404
21/22	891	11.550	189	1.516	59	708	3.662	120.858
22/23	977	11.761	206	1.892	98	1.024	4.346	129.618
23/24	1.002	11.927	285	2.784	122	1.138	4.473	120.765
24/25	947	11.415	319	3.311	137	1.588	4.564	125.863
25/26	931	10.981	337	3.440	171	1.878	4.830	127.761
26/27	964	10.878	395	3.780	227	1.913	4.990	120.817
27/28	976	10.364	519	4.665	251	2.240	5.056	113.169
28/29	989	10.583	593	5.212	227	2.296	5.082	112.935
29/30	1.000	10.520	600	5.767	234	2.392	5.194	122.678
30/31	1.022	10.424	714	5.726	242	2.520	5.469	133.863
31/32	1.004	9.706	688	5.751	260	2.518	5.467	132.192
1932/33	1.015	9.239	731	5.835	272	2.494	5.519	156.377

Bez augstāk pieminētām skolām un mācības iestādēm, kurās atrodās Izglīt. Min. pārziņā, Latvijā darbojās vēl:

52 latviešu skolas, kurās atrodās Zemkopības Min. pārziņā ar 187 skolotājiem un 2037 skolniekiem un Finanšu Min. pārziņā divas kuģu vadītāju un mehāniķu skolas, Rīgā un Liepājā, kurās darbojās 43 skolotāji ar 369 skolniekiem.

Tad vēl darbojās Rīgā krievu pareizticīgo garīgais seminārs ar 21 audzēkni, no kuriem 5 latvieši un katoļu teoloģ. akadēmija ar 54 audzēkņiem, no kuriem 50 ir latvieši.

Še atzīmētie fakti liecina, ka latvieši arī izglītības laukā nestāv pakaļ latviešiem kara laukā. Ja viena cilvēka mūžā, t. i. apm. 60—70 gados, (skaitot no tā laika, kad pirmais izglītais latvietis Krišjānis Valdemārs atzina sevi par patstāvīgu latvieti) mēs esam tikuši pie savas universitātes, kad mums pašiem jau ir vajadzīgie mācības spēki un studenti ar lielu skaitu citu mācības iestāžu, skolotāju un audzēkņu armiju, tad neapšaubāmi jāatzīst, ka mēs esam tauta ar ļoti lielām kultūras spējām. Jo sevišķi mums uz tādu novērtējumu ir tiesība, ja mēs salīdzinām savus īsa laika patstāvīgos panākumus, ar to pozitīvo, ko mums ir devuši izglītības laukā vācieši gadusimtiem ilgā laika sprīdī, kuŗu viņi pār mums valdīja un kuŗus tomēr mēdz dēvēt par kultūras nesējiem. No tā tak izriet, ka mēs esam daudz pārāki kultūras nesēji par vāciešiem.

Latvieši, leposimies ar to!

Mums ir pašiem savas tautas gara mantu krājums — mūsu svētnīca — bagātākais krājums, kā nevienai citai tautai.

Mums ir pašiem sava skaistā, nepārspējamā tautas vienotāja tradīcija — dziesmu svētki. Lai Dievs dod, ka mantkārīgi kungļi šo tradīciju nenovazātu pa tīrgus laukumiem un nesagānītu ar internacionāles nejdzībām, bet lai tā tiktu sargāta, kā īpatnējs svētums.

Mūsu Matisons bija pārākais pasaules šachameisters.

Mums ir pašiem savs sporta pasaules rekordists — labākais solotājs pasaulē — Dāliņš. Katrs, kas redzējis sacīkstē mūsu Dāliņu, kuŗš kā Līgonis iet Saules ceļu nosvērti, graciozi, kā vēsmas spārniem nešts aizslīd pa sporta ceļu, — tas sapratīs cik brīnišķīgi un cik nozīmīgi Dievs mūs ir apbalvojis ar vislabāko visinteliģentākā un vissolidākā sporta nozarē. Ar to Dievs ir gribējis teikt pasaulei, ka latvieši var būt par priekšzīmi nevienam postu nesošā kara laukā, bet arī radošā sacensībā. Lai Dievs dod, ka katrs latvietis savā atrodā tikpat noteikti un tikpat tīri spertu uz priekšu soli pa solim, kā Dāliņš. Centīsimies, lai mēs arī savas tautas vadību varētu noorganizēt tikpat solidu un izvairīsimies no spekulantu izlēcieniem, šulleru ķērieniem, jeb apašu dūrieniem.

Nemot vērā, ka ģeogrāfiski mēs esam nostādīti tautu krustceļā, visu tautu lielceļa malā, mums ir jāapzinās, ka mums visās tīrās lietās un vietās ir jābūt garīgi un miesīgi pārākiem par lielceļa braucējiem, lai mūs nesamītu un nenobīdītu pie malas citas tautas. Šai ziņā visstiprākie ieroči ir: tikumība un izglītība. Šo vērtību vairošanai mums jāpiegriež izcilus vērību.

Katrs mazāk izglītots lai sajūt cieņu un respektu pret augstāk izglītoto un lai no viņa neizvairās, lai nenovēršās, bet lai piemin Kr. Valdemāra padomu: «Tam vien priekī gavilē visā plašā pasaulē, kas ar prātu dedzīgu dzenās iekrāt gudrību.»

Katrs augstāk izglītotais, lai nenicina savu mazāko tautas brāli, lai nenoskatās uz viņu itkā no augšas uz leju, bet lai ievēro Kr. Valdemāra svēto lūgšanu: «ak, — sniedzāt jūs, kam Dievs līdzējis pie gaismas tikt un gudrības saules spīdumu baudīt, — sniedzāt jel saviem brāļiem tumsībā roku un velciet tos gaismā!»

III.

Latvieši saimnieciskā laukā.

Lai mūsu ienaidnieki un izmantotāji, — pamatodamies uz iepriekš pievestiem faktiem par atmodas laikmetu, kara vētrām un izglītības sasniegumiem, — nenovērtētu mūs par vienkāršiem kūdītājiem, mežonīgiem kaušļiem, jeb mazvērtīgiem fantastiem, tad nepieciešami ir apskatīt arī mūsu tautiešu sasniegumus saimnieciskā laukā.

Lai šos sasniegumus varētu pienācīgi novērtēt, tad, pirms viņus apskatām, īsumā jāatsauc atmiņā to postu, ko mums atnesa frontes josla kara laikā, pateicoties vāciešu tautības krievu ģenerāļu nodevībai.

Vāciešu ieņemtā Latvijas daļā tika nodedzinātas ēkas, izpostīts inventārs un paši latvieši aizdzīti svešumā, kur tos sagaidīja posts un nabadzība. Frontes josla pēc kara rēgojās desmitām jūdžu garumā tikai tuksnesis ar ierakuru uzbērumiem un dzelondrašu žogiem ap tiem. Pat pēdējais koks bija nocirsts, lielgabalu šāvienu sakropļots, jeb indīgām gāzēm noindēts.

Padzenot ienaidniekus — izmantotājus un nodibinot valsti, vispirms vajadzēja gādāt par patvērumu, lai varētu ko nebūt ražot. Bija jāceļ ēkas.

Tagad jau esam uzcēlušī un atjaunojušī lauku saimniecībās 112.000 dzīvojamās ēkas, 108.000 kūtis, 84.000 labības šķūņus un rījas un 43.000 klētis. Šis milzu darbs ir veikts vienīgi pašu spēkiem, bez svešu palīdzības!

Frontes joslā ierakumi aizbērti, zied jau druvas un dārzi.

Neskaitot vairākus tūkstošus atjaunoto veco saimniecību, esam ierīkojušī pāri par 100.000 jaunas saimniecības.

Mēs ražojam tik daudz pārtikas, ka nevien mums pašiem pietiek, bet varam arī vēl pārdot citām tautām.

Par ķieģeļu cepliem, sudmalām, zāģu gateriem, pienotavām un citiem lauku rūpniecības uzņēmumiem šē nerunāsim, jo viņi latviešu tautas vairākumam — lauciniekiem jau ļabi zināmi.

Mums ir Liepājas kara oštas darbnīcas un Daugavpils dzelzeļu darbnīcas, kas taisa tanklokomotīves, kuras arī jau visiem ir ļabi zināmas.

Minēsim Rīgas uzņēmumus.

Valsts elektrotehniskā fabrika, Vidzemes šos. Nr. 19, izgata-vo: dizelmotorus, elektriskos pulksteņus, kabatas baterejas, elek-

trīskās spuldzes, elektrības instalācijas vadus, elektrisko armatūru, elektromēchanikas piederumus, laivu motorus, svarus un atsvarus, u. c.

Mums ir pašiem sava zemkopības mašīnu fabrika un čuguna lietuve «*Imanta*», Rīgā, M. Kandavas ielā 13-a, kas izgatavo: labības kuļmašīnas (tīrkūļņus), vētījamās mašīnas, labības un sēklas šķīrotājus, speciālus āboliņa sēkļu šķīrotājus, linsēkļu tīramās mašīnas, eksekmašīnas, āboliņa sējmašīnas, sviesta kuļmucas, bišu stropus, čuguna zemes ruļļus un citas mašīnas. Fabrika spēj apmierināt visas latviešu lauksaimnieku prasības pēc minētām mašīnām. Īpašnieki: Jānis Blosfelds, Fricis Vadzemnieks, Matīss Dēls — visi latvieši, neviena sveša. Fabrikas īpatnība, ka viņa izstrādā galvenā kārtā mūsu pašu koku.

Mums ir pašiem sava mēchaniska fabrika un čuguna lietuve «*Metalists*», Vidzemes šos. 94, kuŗas atšķirība no «*Imantas*» ir tā, ka viņa izstrādā ražojumus no dzelzs, tērauda un čuguna: ratu asis, bukses, atsperes, ripas, riteņus, arklus, kultivātorus, ecešas: atsperu, cik-cak, parastās, Haukmo; cirvjus, veserus, skrūves, katlus, plītes, krāsnis, pakavus, sūkņus un citus rīkus. Fabrikā lieli krājumi viņas ražojumu, kas apmierina visas latviešu prasības un dod vēl eksportam. Īpašnieki: Pēters Grandovskis, Alfrēds Auziņš, Pēters Ozoliņš, Kārlis Benze — visi latvieši.

Kamdēļ gan mūsu lauksaimnieki neapvaicājās šajās fabrikās pirms izdara savus iepirkumus pie svešiem. Būtu tak jāapzinās, ka katrs lats, kas atstāts latviešu rokās, stiprina mūs visus latviešus.

Bez tam mums ir *čuguna lietuves*:

«*Stars*», Kr. Barona ielā Nr. 136, (arī katlu kaltuve);

V. Kukainis un F. Dunelts — Katoļu 1.

E. V. un A. Bukavs, Matīsa ielā 86.

Mums ir **mašīnu rūpniecības**:

Sab. A. Šuberts un b-dris — Rēveles 8/10;

Ed. Cepp Baltijas mašīnu fabr. — Valguma 36/38;

J. Bergmanis — Stabu 87;

J. Berziņš — Oskara 1;

R. Šmits — Blaumaņa 5-a.

Mums ir vesela rinda **galdniecību un mēbeļu rūpniecību**, kuŗu priekšgalā jāmin, kā pirmo pionieri latviski-tautiska stila mēbeļu fabrikantu J. Skultānu, Kr. Barona ielā 114; tad:

Ed. Dimitris — Zvaigžņu 1;

I. Rīgas galdnieku un krēslinieku b-ba «*Asociācija*» — Teātra ielā 12; apvieno apm. 30 uzņēmumus;

II. Rīgas galdnieku biedrība — Valņu ielā 29; apvieno 26 uzņēmumus;

P. Migla — Rēveles 41/43;

J. Priķulis — Rēveles 59;

R. Vītols — Slokas 84;

J. Krūza — Torņa 9;

E. Vilsons — Marijas 13 (Berga bazarā);

R. Ezergailis — Brīvības 165;

A. Liepiņš — Tērbatas 84;

R. Cukainis — Valmieras 21;
R. Bekēris — Lejas 1;
J. Zirnis — Kazarmu 5;
J. Riekstiņš — Marijas 119 (gultas);
K. Adamsons — Jelgavas šos. 8;
H. Būmanis — Lauku 14;
O. Abers — Marijas 87;
K. Grunte — Laborātorijas 14.

Vīnes mēbeles:

P. Apmanis un br. Jaungaiļi — Maskavas 95;
J. Miķelsons un E. Zaķis — Cēsu 5.
Galdnieku un mēbeļu rūpnieku Rīgā ir ap 100 uzņēmumu.

Kuģu būvētavas:

Ed. Cepp, kuģubūvētava — Valguma 36/38.
Rīgas kuģu būvētava (A. Siliņš) — Kuģu 42/48;
Strauchs un Krūmiņš — Jumpravas 1/3;
Rīgas Biržas Komitejas kuģu būvētava —
Bolderājā.

Tvaika katlu rūpniec.:

V. Resnais — Dzirnau 115;
A/S. Sab. «Stars» — Kr. Barona 136.

Betona preču rūpn.:

P. Spruksts — Oskara 47.

Vēja rotoru un turbīnu rūpn.:

A. Zariņš — Indranu 13.

Naftas un petrolējas motoru rūpn.:

V. Martinovs — Ebelmuižas 9.

Metālu apstrādāšana:

O. Glāznieks — Stabu 81;
A. Bormanis — Gertrūdes 36;
J. Baltiņš — Avotu 60;
P/S. Latem — Elizabetes 83/85;
S. Sarkans — Brīvības 159;
A. Kambaris — Dārzaugļu 12;
P. Liepa — Slokas 21.

Kaparkalējs K. Feldmans — Marijas 102.

Ķēžu rūpn. F. Hammers — Valdemāra 58.

Gateri un dubultzeimeri:

A/S. Stars — Kr. Barona 136.

Ādu rūpniec.:

A/S. J. Taube — Duntē 94;
P. Eriņš — L. Ūdens 20/22;
K. Lielaucs — Vēja 13.

Papīra un papes rūpn.:

J. Mīlmanis, Jaunciemā pie Ķīsezera, I. līn. 37;

Finieru rūpn.:

A/S. «Daugava» — L. Ūdens 67;
A/S. Furniers — Bauskas 21-b;

J. Gerliņš — Ganību dambī 11;
E. Rudzīts — Vidzems šos. 41 (arī izkapšu striķi);
«Latvija» (P. Balodis) Čiekurkaļnā, I. garā lin. 60/62;
J. Bērziņš — Ūdensvadu 1;
J. Liepiņš — Slokas 26 un 10b.

Tranku rūpn.:

M. Resnais — Kalnciema 70;
A. Zariņš — L. Lubānas 11/13;
Latvijas Māls — Prof. E. Rozenšteins — Lubānas 34.

Filca, cepuru un vates rūpn.:

E. Krūmiņš — Kr. Barona 59/61.

Drāšu pinumu un audumu rūpn.:

A. Kuraus — Tērbatas 78;
«Žogs» (A. Pommers) — Karlīnes 36.

Gumijas preču rūpn.:

«Varonis» — Brīvības 147.

Mechaniskās darbnīcas:

«Metaltehnika» — Brīvības 137/139;
«Meteor» — Jelgavas šos. 24;
A/S. «Stars» — Kr. Barona 136;
J. Bukse — Elizabetes 83/85;
O. Bīrkhāns — Marijas 103;
J. Ziediņš — Artilērijas 13;
Pauls Romāns — Vagonu 15;
J. Jansons — Laborātorijas 19;
M. Ozols — Akmeņu 14.

Metāla gultas:

A. Cīrulis — Kr. Barona 17;
J. Riekstiņš — Marijas 119.

A.-S. Baltijas stērķeļu fabrika, Dir. J. Veinbergs.

Rīsu stērķeļu rūpniecība un galda sāls, piparu un kaneļu iesaiņošana — Maskavas 136.

Pumpju un aku būvētavas:

J. Salgals — Dzirnāvu 66;
A. Zariņš — Indrānu 13;
B. Jansons — Kuģu 14;
K. Veismanis — Kr. Barona 16/18;
H. Kaudiņš — Pulkv. Brieža 3—1.

Ratu, kamanu un slēpju būvētavas:

V. Pauluks (P. Lūsis) — Puškina 1 (arī auto karoser.);
H. Dreimanis — Rēveles 56;
J. Prāms — Rēveles 41/43.

Mucu rūpn. J. Buliņš — Dzirnāvu 84.

Tabakas rūpn.:

«Imanta» (A. Kelle) — Ludzas 26;
«Merkurs» (A. Kelle un O. Trimcis) — Katolu 2.

Čaulišu (papirosu) rūpn.:

Ed. Jaunzems un B. Dris — Brīvības 40;
A. Jaunzems — Kr. Barona 21.

Koka apavu liestu rūpn.:

A/S. «Latbrits» — Lāčplēša 81.

Zārku rūpn. un apbēdišana:

P. Ozoliņš — Brīvības 50.

Jumtu papes rūpn.:

J. Sproģis — L. Lubānas 39.

Elļas spiestuves:

R. Kaulens — Feniksa 1;

Rīgas eļļas spiest. J. Sausiņš krāsu tirgotava —
Kungu 5.

Vērpšanas un austuves:

A/S. Rīgas vilnas manufaktūra — Vidzemes šos. 29;

«Rīgas audums», vilnas un zīda aust. Kurmanova 21;

J. A. Plaudis — Valmieras 8;

P. Avotiņš — Vidzemes šos. 36.

Apģērbu rūpn.:

J. Lukšēvics un M. Sprūde — Meierovica bulv. 8;

P. Mežgailis un B-drs — Kr. Barona 6;

K. Ence — Palīdzības 12—3.

Tekstilrūpniecība:

P. Birznieks — Gertrūdes 119;

K. Dravnieks un B-drs (M. Rumpe) — Brīvības 151.

Trikotāžas darbn.:

A. Andersons — Brīvības 6;

P. Taškova — Tērbatas 49/51.

Velas rūpn.:

G. Plato — Kungu 8;

P. Bērziņš — Kurmanova 20b, dz. 29;

M. Ozols — Artilērijas 60—4;

E. Zariņš — Brīvības 24.

Kaklasaišu darbn.:

E. Zariņš — Tērbatas 40.

Cepuru rūpn.:

E. Krūmiņš — Kr. Barona 59/61;

A. Bērziņš — Brīvības 18;

A. Stariņš — Tērbatas 19/21;

V. Krūmiņš — L. Kalēju 30;

M. Rudzītis — Lāčplēša 7—5;

A. Ķirsis — Jaunielā 24.

Apavu darbnīcas:

R. Eglītis — Kaļķu 18;

K. Lielaucis — Marijas ielā 13 (Berga bazārā);

P. Ēriņš — Kr. Barona 52;

K. Trēziņš — Kr. Barona 5;

K. Ģinters — L. Ķēniņu 32;

«Moments» M. Smilšu 1;

E. Podnieks — Kr. Barona 37;

V. Bāliņš — Dzirnavu 63;

J. Ducmanis — Brīvības 147.

Dzirnavas:

- A/S. A. Raņķis un Ko. — Rūpniecības 7;
R. Ašmanis — Brīvības 132;
J. Tauriņš — Jēzusbaznīcas 19;
J. Kalniņš — Jelgavas šos. 20.

Maiznīcas:

- R. Šortmanis — Kr. Barona 7;
J. Liepiņš — M. Kalēju 8;
Ž. Lagzdiņš — Matīsa 52;
P. Pavasars — Čiekurkalnā, I. gar. l. 11;
O. Briedis — Valdemāra 18;
D. Grunte — Marijas 113;
K. Grunte — Ģertrūdes 23;
M. Platupe — Kalnciema 46.

Desu un gaļas rūpn.:

- C/Sav. «Konsums» — Atlasa 5;
A. Brūvels un V. Āboliņš — Artilērijas 49;
Bitte un Gulbis — Marijas 114;
A. Zariņš — Mārupes 2;
R. Eizans — Kr. Barona 63;
O. Salenieks — Avotu 17;
J. Feizaks — Daugavpils 19.

Šķiņķu žāvētavas:

- A. Zariņš — Matīsa 101;
V. Golts — Kr. Barona 20 22.

Pienotavas:

- Latv. piens. centr. sav-ba — Valmieras 2;
A/S. Piena eksports — Dzirnāvu 42;
J. Strautiņš — Aku 4;
B-ļi Aldermani — Lāčplēša 87;
E. Liepiņš — Marijas 91/93.

Makaronu rūpn.:

- Pēters Šultcs — Tērbatas 22/24;

Sāls maltuve un imports:

- Rich. Duncce — Jaunielā 28.

Vīnrūpniecības:

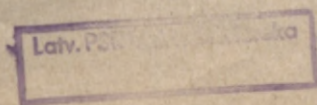
- A/S. «Augļu eksports» — Bruninieku 2;
P/S. Ad. Bajars un b-drs — Kuģu 19/21;
Brāli Lūciņi — Brīvības 97 (arī šampānietis);
A/S. Otto Švare — Valņu 20 (arī likieri);
A. Mucenieks — Tērbatas 19/21 (arī likieri);
Vīnrūpnieku paju sab-ba — Artilērijas 5;
A. Tupiņš — Torņa 31.

Likieru rūpn.:

- A/S. Otto Švarecs — Valņu 20;
J. Otlāns — Merķeļa 5;
A/S. H. P. Švābe — Rātslaukumā 5.

Spirta dedzināt.:

- A. Bušs — Matīsa 67.

Tējas rūpn.:

A/S. Augļu eksports (ābolu mizu) — Kr. Barona 7.9;
«Latvijas tēju rūpniecība» (burkānu) — Marijas 103.

Kafijas un cigoriņu rūpn.:

E. Mežīts — Daugavgrīvas 10;
V. Kuze — Artilērijas 55;

Sokolādes un konfekšu rūpn.:

V. Kuze — Artilērijas 55;
E. Mežīts — Daugavgrīvas 10;

Augļu pārstrādāšanas rūpn.:

A/S. Augļu eksports — Bruņinieku 2;
P. Kuze — L. Maskavas 212;
K/S. «Augļu Konzums» (A. Rubenis) — Jāņa Asara 22.

Rauga rūpn.:

A/S. «Latvijas Raugs» — Vidzemes šos. 27.

Kāpostu skābētavas:

G. Rudzīts — Dunties 15/17;
P. Miltiņš — V. Jelgavas 10;
J. Miltiņa mant. — Dunties 32;
K. Šmits un dēli — Lubānas 41.

Etīķa rūpn.:

A/S. H. P. Švābe — Gertrūdes 16;
K. Jurka — Rūjienas 2/4;
«Kristals» (A. Pokuls) — Brīvības 129/133;
F. Bērziņš — Ķurmanova 28;
K. Zelmeriņš — Dārtas 15;
J. Birkhāns — Merķeļa 3.

Esenču un ekstraktu rūpn.:

J. Kārklīņš — Puškina 13.

Augļu un minerālūdeņu rūpn.:

Oskars Krūmiņš — Kr. Barona 82;
P. Ozols — Stabu 56;
K/S. «Kymel» — Bruņinieku 2;
Br. Maulvurfi — Matīsa 56.

Grāmatu spiestuves:

A/S. Valters un Rapa — Brīvības 129/133;
A/S. Izdevējs — Elizabetes 83/85;
J. Mitrēvics — Jāņa 3;
«Liepājas Burtnieks» (J. Valters-Niedra) — Valde-
māra 37;
A. Gulbis — Ausekļa 9;
J. Roze — Kr. Barona 37;
Lukstiņš un b-dri — Lāčplēša 24;
Nik. Zēlītiņš — Kungu 33;
A. Krēsliņš — Blaumaņa 3;
Pīpiņa un Upmanis — Marijas 10.

Grāmatu izdevniecības:

A/S. Valters un Rapa — Teātra 11;
A. Gulbis — Kr. Barona 24/26;

«Literātūra» — Brīvības 8;
«Grāmatu Draugs» (H. Rudzīts)—Pēterbaznīcas l. 25/27.
J. Roze — Kr. Barona 3;

Nošu spiestuves:

Latv. lauksaimn. centrālbiedr. — Baznīcas 4a.
«Latvija» — Merķeļa 15.

Grāmatu sietuves:

J. Mitrēvics — Jāņa 3;
A. Krēsliņš — Blaumaņa 3;
A. Tīrzīts — Blaumaņa 29;
E. Dzirnēklis — Blaumaņa 26—33.

Kontogrāmatu rūpn.:

A/S. J. Kukurs — Aspāzijas bulv. 10;
K. Polis — Tērbatas 50;
E. Benjamiņš — Audēju 12.

Papīra mežģīņu un zalvjetu rūpn.:

J. Stukēla mant. — Blaumaņa 5.

Tintes rūpn.:

«Burtnieks» — L. Kalēju 29;
K. Jurjāns — Stabu 102;
«Jak» — Aspāzijas bulv. 10, A/S. J. A. Kukurs.

Burtu lietuves:

«Gūtenbergs» (A. Kalniņš) — Marijas 10;
A/S. Valters un Rapa — Brīvības 129/133.

Rakstāmu spalvu rūpn.:

«Latpen» (J. Liepiņš) — Biķernieku 31, kas var apmierināt visas latviešu prasības un dod vēl eksportam.

Pulksteņu, zelta un sudraba lietu rūpn.:

R. Valdmanis — Marijas 15;
J. Blūms — L. Zirgu 25;
A. Vieglais — Tērbatas 14;
A. Zariņš — Brīvības 1.

Dzintara izstrādājumi:

M. Grīnbergs — Aspāzijas bulv. 2;
S. Bercs — Brīvības 28.

Filmu kopētava:

J. Māļmanis — Valdemāra 73.

Skaņu plašu rūpn.:

«Bellaccord-Elektro» (H. Rudzīts) — Kalnciema 40;
J. Viesturs — Kr. Barona 3.

Patafonu un gramofonu rūpn.:

J. Viesturs — Kr. Barona 3;
H. Rudzīts un b-dri — Brīvības 87;
Z. Ieviņš — Marijas 16;
O. Zutis — Elīzabetes 16.

Ērģeļu būvētavas:

J. Kukuls — Matīsa 71;
J. Bokums — Liepāja.

Klavieru būvētava:

Upīts — Brīvības 97.

Kino operātori:

M. Lapiņš — Marijas 2;

J. Sīlis — Lāčplēša 35.

Foto plašu, papīru un ķīmikāliju rūpn.:

M. Buclers — Zvaigžņu 26.

Foto-ķīmiska rūpn.

«Balta» (J. Rieksts) — Gertrūdes 22/24.

Medāļu, nozīmju un požu rūpn.:

J. Irbe — Cēsu 33;

K. Vītoliņš — Elīzabetes 83/85.

Saktu rūpn.:

J. Plikgalvis — Elīzabetes 77;

R. Valdmans — Marijas 15.

Zimogu darbnīcas:

J. Mitrēvics — Jāņa 3;

J. Roze — Kr. Barona 3;

A. Krēslis — Blaumaņa 3;

A. Vimba — L. Kalēju 27.

Virvju un auklu rūpn.:

L. Eiche — Vidzemes šos. 27;

J. Eiche — Gregora 5;

F. Kalniņš — Hospitāļu 14/22;

A. Silkalns — Vagonu 16;

J. Grundulis — Valmieras 10/14.

Aušanas mašīnas, stelles un rakstu grāmatas, audējiem:

P. Viļumsons — Stabu 25.

Adatu rūpn.:

Rīgas adatu fabrika (K. Rozīts, J. Pods)—Vitebskas 20.

Parfimēriju rūpn.:

A. Tombergs — Karlīnes 20.

Sveču rūpn.:

«Pikols» (A. Rimeiks) — Lāčplēša 30.

Ziepju rūpn.:

A. Tombergs — Karlīnes 20;

«Latvijas Ķīmiķis» (B. Kalniņš) — Vecpilsētā 2;

«Spodra» (A. Krūmiņš) — Matīsa 23.

Stiklu rūpn.:

Ž. Birzulis — Brīvības 163.

Krāsu rūpn.:

A/S. Baltijas krāsufabrika (E. Rozīts) Lāčplēša 52/54;

L. Puriņš un dēli — Dzirnau 115.

Zoda rūpn.:

K. Rumkovskis — Terēzes 4.

Veļas zilumu rūpn.:

«Latvija Ķīmiķis» (R. Kalniņš) — Vecpilsētā 2;

«Ozolzīle» (L. Puriņš) — Dzirnau 115.

Zobu pastas rūpn.:

«Mētra» (A. Rimeiks) — Lāčplēša 30;

«Sargs» (P. Putniņš) — Kr. Barona 63.

Apavu krēmu rūpn.:

- J. Mednis un b-drs — Kieģeļu 3;
«Pikols» (A. Rimeikis) — Lāčplēša 30;
«Oka» (K. Lapsa) — Meža 11/13.

Ķīmiskas rūpn. un laborātorijas:

- «Jugla» ķīmiska fabrika — Gogoļa ielā 13;
J. Mednis un b-drs — Kieģeļu 3;
M. Kalniņš — Mūksalas 2 (Nitra);
J. Bajars — Uniona 14;
P. Putniņš — Kr. Barona 63;
R. Kalniņš — Vecpilsētā 2;
«Burtnieks» — L. Kalēju 29.

Ieroču darbnīcas:

- Lapčinskis — Z. Meierovica bulv. 8;
L. Polītis — Tirgoņu 24;
L. Grandovskis — Matīsa 63 fabrika, Kungu 24 tirgotava;
A. Šmits — Dzirnau 82.

Aparātu būve:

- G. Lazdiņš — Kungu 16;
R. Šmits — Blaumaņa 5a.

Akumulātoru darbnīcas:

- L. Vainovskis — Dzirnau 84 (Berga ba ārā);
K. Treiliņš — Tērbatas 56;
H. Lūsis — Blaumaņa 12.

Velosipēdu rūpn.:

- G. Ērenpreis un b-drs — Brīvības 129/133;
P. Ozolnieks — Vidzemes šos. 20;
G. Ērenpreis (Ērenpreis original) — Vidzemes šos. 2;
J. Bukse — Elizabetes 83/85.

Zāģu rūpn.:

- Br. Rantiņi — Rumpmuižas 8.

Nažu rūpn.:

- A/S. G. Ērenpreis un b-dri — Brīvības 129/133;
«Speciālists» Rīgas nažu rūpn. — Rumpmuižas 60;
J. Sprinģis — Lāčplēša 93.

Korķu rūpn.:

- A. Grāvis — Vagonu 12;
«Jaunkoku rūpniecība» (E. Birzvalks) — Matīsa 88;
P. Caune — Spargeļu 10;
O. Reimanis — Vidzemes šos. 31.

Spieķu rūpn.:

- J. Prumofds — Kr. Barona 17;
R. Ramans — Jelgavas šos. 40.

Rotallietu rūpn.:

- K. Atslēga — Vidzemes šos. 11.

Atslēdznieku darbnīcas:

- A. Irbe — Gertrūdes 10/12;
P. Bebris — Torņa 9;
J. Brasliņš — Marijas 113;
E. Šulcs — Pētersalās 12;

J. Ozols — Šoneru 3;
R. Stūrītis — Bīķernieku 13a;
E. Krastiņš — Zvaigžņu 24.

Koka kastu darbnīca:

Fr. Oše — L. Maskavas 205.

Dārzniecības:

Fr. Lassmans — Brīvības bulv. 1;
T. Rudzītis un A. Fogels — Krimuldas 2;
J. Rībels — Kreslera 2; Brīvības bulv. 1; Smilšu 15/17;
J. Austrums — Ganību dambī 13 un Kr. Barona 14;
Kr. Erdmanis — Annimuižas 71; Elizabetes 53;
Fr. Arājs — Škirotavas 5/7; Brīvības 36;
Fr. Šult — Brīvības 37/39.

Būvuzņēmēji:

P. Radziņš — Gertrūdes 35—3;
M. Ābols — Lielgabalu 2—13;
L. Neibergs — Brīvības 4/6;
L. Borcherts — Blaumaņa 5a;
P. Eglīts — Matīsa 50;
M. Vaitnieks — Stabu
M. Hartmans — Laborātorijas
A. Liepiņš — Artilērijas
A. Rozīts — Šarlotes 6.

Kuģu kantori:

Sab-ba «Gaida» — Brēmiešu 11;
J. un M. Plikške — Brēmiešu 11—4;
A. un E. Zēbergi — L. Bīskapu 1—1;
K/S. P. Dannenbergs — Brēmiešu 5—5;
A. Kalniņa mant. — Valdemāra 17—1;
Latvijas kuģniecības sab-ba — Pils ielā;
Fr. Grauds — Merķeļa 21.

Liellaivas un Velkoņi:

K. Purmals — Enkuru 6;
V. Plauže — Ākmeņu 15.

Pludināšanas darbi:

Sab. «Enkurnieku artelis» — Daugavas krastā.

Dzirnavu mašīnu un piederumu darbnīca:

Kukainis Vilhelms — Amālijas 13.

Polstera piederumu darbnīca:

V. Ābels — Valdemāra 56.

Mēbeļu tapsētāju darbnīcas:

A. Rode — Tērbatas 84;
J. Briedis — Bruņinieku 44/46;
A. Krīngēls — Avotu 34a;
J. Priķulis — Aspāzijas bulv. 8.

Atspoļu dzinēju rūpn.:

T. Bloks — Mārstaļu 32.

Tūbiņu darbn.:

P. Baumanis — L. Nometņu 25.

Koka tapiņu darbnīcas:

Br. Valtenbergi — Matīsa 80;
E. Valtenbergs — Artilērijas 48.

Kanalizācijas un ūdensvadu darbn.:

M. Luters — Gertrūdes 22.

Kalēju darbnīca:

E. Grunte — Brīvības 96.

Sedlinieku darbnīca:

E. Leinerts — Kalnciema 15.

Kā redzams, mēs ar izglītības strauju izplatīšanu neesam pievairojuši tikai vērgus, kas ar savu izglītības bagāžu nezin neko citu iesākt, kā pārdot šo bagāžu citiem (kas mums godu nedara), bet esam arī savu izglītību pielietojuši praktiskā dzīvē, patstāvīgi organizēdami fabrikas, darbnīcas un tirdzniecības pasākumus. Mums ir latviešu rūpniecības uzņēmumi, kas sekmīgi strādā nevien ar pašu izejvielām, bet mēs jūtamies jau tik stipri, ka varam pārstrādāt ievestas izejvielas. Mēs protam izgatavot nevien vienkāršus rupjus ražojumus, bet arī vissmaļkākos un komplicētākos aparātus un mašīnas. Mūsu pašu latvietis konstruējis dzelzceļu autobusu, ar sūcīgāzes dīzeļmotoru, mūsu pašu latvietis konstruējis skaņufilmas uzņemšanas aparātu, kas izmaksā uz pusi lētāk par svešu, t. i. ārzemnieku aparātiem. Mūsu rūpniecības ir jau speciālizējušās līdz tādiem sīkumiem kā līdz adai, rakstāmai spalvai, metāla pogai. Mēs protam visu un izgatavojam paši visu, kas mums vajadzīgs visās dzīves vajadzībās. Esam savu tautsaimniecību jau tik tālu attīstījuši, ka tiešām ir nepiedodami, ja mēs savās vajadzībās griežamies pie svešiem un ejam garām savam tautas brālim - latvietim. Ja arī mums pats rūpnieks - ražotājs nav parocīgi sasniedzams, tad atkal mūsu rīcībā ir vesela armija tirgotāju - latviešu. Minot lieltirgotavas, runāt par kooperatīviem un valsts uzņēmumiem, kā C./S. Konzums, Latv. piensaimn. centr. sav., Armijas ekonom. veikals, būtu lieki, jo viņi katram zināmi.

Še minēsim dažas labības un pārtikas preču **lieltirgotavas:** kas kā privātas iniciatīves uzņēmumi, darbojas paši uz savu risku.

A. S. Lateksim — Maršāļu 19;

J. M. Sniķers — Kungu 29-a;

Pēters Šultcs — Tērbatas 22/24;

A. Janums un P. Kundziņš — Māršāļu 25;

K. A. Bušs — Kungu 23;

P. Baumanis — L. Monetu 9;

R. Duncce — Jaunielā 28, un citas

Bez lieltirgotavām ir liels vairums mazāku pārtikas preču tirgotavu, kā:

J. Legzdīņš — Valdemāra 76;

A. Ašmanis — Brīvības 132;

E. Būmanis — Matīsa 55;

K. Duncis - Duševics — Rūmpmuižas 41;

F. Kūlītis — Vitebskas 39;

J. Kārklīņš — Kalnciema 79;
K. Ronis — Kokneses prosp. 1 u. c.

Linu, labības un linsēklu tirgot.:

A./S. «Eksportiers» — Kr. Barona 3.

Tirdzniecība, spedīcija un transports:

A./S. «Tekā» — L. Jēkaba 5.

Tirdzniecības kantoris:

«Indoval» (L. Kalniņš) — Palasta 3.

Piena produkti:

P. Grūbe — Marijas 19;

J. Strautiņš — Gertrūdes 22;

A. Bierands — Kr. Barona 108;

K. Kaņepe — L. Lāča 9;

A. Upenieks — Katrīndambī 2.

Desas un gaļa:

P. Grazdīņš — Baznīcas 9/11;

J. Grīnbergs — Rumpmuižas 18;

J. Feizaks — Daugavpils 19;

J. Dindon — Rēveles 66;

E. Bērziņš — Daugavgrīvā, Birzes 8;

E. Ozoliņš — L. Nometņu 3.

Zarnu tirdzniecība:

«Latvijas desurūpnieks» (A. Zariņš u.c.) — Mārupes 2.

Laši un zivis:

G. Nariņa mant. — Centrāltirgū IV. pav. 22;

A. Krēvalds — Dzirnau 15.1

Manufaktūra, vadmāla, dzijas:

A. Stīpnieks — Kr. Barona 66/68;

Kociņš un Krastiņš — Kr. Barona 32;

G. Skuja — Brīvības 96;

J. Vanags — Brīvības 52;

Rīgas vilnas manufaktūra — Gertrūdes 13;

K. Bodnieks — Kr. Barona 28-a;

A./S. «Kengerags», Baltijas lina audekli — Svērtuves 13;

Apģērbi, kažoki:

Zvērādu tirdzn. «Akots» (E. Strazdiņš) — Matīsa 12;

P. Mežgails un b-drs — Kr. Barona 6;

Rīgas vilnas manufaktūra — Gertrūdes 13.

Modes, galantērija, veļa, adītas preces:

G. Plato — Kungu 8;

Z. Springis — Brīvības 126;

P. Rumpe — Kr. Barona 11;

F. Treijs — Tīla 8;

P. Jakobsons — Slokas 45;

E. Konrads — Pētersalas 2;

A. Miezītis — Bauskas 3-a;

K. Vasaraudze — Daugavpils 49-137;

P. Avotiņš — Tērbatas 23/25;

Z. Gīgulis — Kalnciema 99;

K. Strazdiņš — Marijas 110.

Apavi:

- Mikelsons — Marijas 4;
K. Trēziņš — Kr. Barona 5;
K. Ginters — L. Kēniņa 32;
J. Egle — Gertrūdes 35;
J. Smiltens — Tērbatas 23,25;
L. Sproģis — Jelgavas šos. 12;
K. Lielaucs — Marijas 12.

Mākslas priekšmeti:

- M. Grīnbergs — Aspazijas bulv. 2;
B. Lecs — L. Nometņu 10.

Grāmatas un rakstāmlietas:

- A. S. Valters un Rapa — Teātra 11;
A. Gulbis — Kr. Barona 14-2;
J. Roze — Kr. Barona 5;
«Grāmatu Draugs» (H. Rudzītis) — Grēcinieku 25;
A. Raņķis — Kr. Barona 27;
D. Zeltiņš — Tērbatas 20;
A. Freinats — Brīvības 70;
«Kara invalīds» — Brīvības 2;
Izgl. min. mācības līdz. nod. — Kr. Barona 4;
Studentu padomes grāmatnīca — Kr. Barona 2-a;
J. Buķis — Elizābetes 16;
E. Benjamiņš — Audēju 12;
A. S. J. A. Kukurs — Aspazijas bulv. 10;
A. Lācis — Avotu 16-a.

Mūzikas instrumenti:

- J. Viesturs — Kr. Barona 3;
A. Vīstucis — Kr. Barona 25;
O. Zutis — Elizābetes 16;
Z. Ieviņš — Marijas 2;
J. Sulainis — Matīsa 101.

Foto un kino aparāti un piederumi:

- A. Cāliņš — Brīvības 2;
A./S. «Baltfilm a» — Skolas 3-a;
V. Niedre — Dzirnavu 66;
F. Buclers — (A. Bērziņš) — Blaumaņa 16/18;
M. Buclers — Kr. Barona 16;
J. Segliņš — Kr. Barona 2;
M. Buivīds — Marijas 56,58;

Foto - ķīmiska rūpniecība «Balta (J. Rieksts) —
Gertrūdes 22,24.

Fotografi:

- «Klio» (V. Rīdzenieks) — Vaļņu 19;
J. Mangals — Tiltā 24, Sarkandaugavā;
M. Zvirbulis — Elizābetes 40;
J. Rieksts — Brīvības 32;
P. Rozenbergs — Kr. Barona 30;
M. Lapiņš — Marijas 2;
E. Auza — Dzirnavu 65.

Pulksteņi un dārglietas:

- R. Valdmans — Marijas 15;
J. Kalniņš — Vecpilsētā 15;
J. Bētiņš — M. Kalēja 16;
R. Vītols — Bolderājā, Kodolu 17;
V. Bebris — Matīsa 16;
A. Magons — Vidzemes šos. 27;
K. Griķis — Kr. Barona 13/15.

Auto, velosipēdi, mašīnas, elektr. piederumi:

- «Pauls Romans» — Elizābetes 14;
A./S. «Zitmans» —
G. Ērenpreis (origināl) — Elizābetes un Brīvības ielu stūrī;
P. Ozolnieks — Brīvības 13;
J. Zandbergs — Brīvības bulv. 3;
Br. Leimaņi — Aspāzijas bulv. 7;
E. Zaķītis — Antonijas 19 (lietoti automob.);
J. Bukse — Elizābetes 83/85;
J. Gulbis — Brīvības 12;
J. Bērziņš — Brīvības 21;
Ad. Bērziņš — Brīvības 35;
P. Bērziņš — Kr. Barona 4.

Drogas un parfimērija:

- A. Tombergs — Aspāzijas bulv. 6;
A. Pods — Tērbatas 50;
P. Putniņš — Kr. Barona 63;
O. Moskovskis — Kr. Barona 49;
Br. Midegi — Brīvības 75;
Resnais — Marijas

Ķīmikālijas, krāsas un eļļas:

- A./S. Baltiņas krāsu fabrika (Ed. Rozīts —
Lāčplēša 52/54;
Br. Midegi — Brīvības 75;
A. Pods — Tērbatas 50;
V. Kalniņš un b-drs — Rātslaukumā 11;
B. Ozoliņš un Štrauchs — Miesnieku 1;
A. Rudzīts un T. Fogels — L. Smilšu 4.

Lauksaimniecības mašīnas:

- A./S. «Agronomi» — Dzirnāvu 72;
Brāļi Kalniņi — Tērbatas 41/43 (arī sēklas);
V. Niedre — Baznīcas 2;
O. Ābels — Akmeņu 4.

Sēklas:

- C. V. Šochs (P. Balodis) — L. Smilšu 8/10;
Fr. Lasmans — Brīvības bulv. 1;
K. Ūdris — 13. janv. ielā 21/23;
V. Majors — Vaļņu 2.

Dzelzs un tērauda preces:

- J. Martiņsons (M. Baiže) — Tērbatas 9/11;
J. Simsons — Tērbatas 32/34; (arī koloniālpr.)
J. Silenieks — Kr. Barona 27;

M. Zvaigzne — Dzirnavu 101;
A. Kuraus — Tērbatas 22/24;
S. Ābels — Akmeņu 4;
D. Muške — Antonijas 5.

Ādu tirgotavas:

J. Smiltens — Tērbatas 23/2;
K. Dravnieks — Avotu 9;
P. Ēriņš — Kr. Barona 52;
O. Meķķis — Matīsa 8;
M. Nadziņš un b-dri — Dzirnavu 99.

Gumijas preces:

P. Pūliņš — Brīvības 71/73;
A. Dūniņš — Avotu 50;
V. Reinis — L. Smilšu 29.

Trauki un lampas:

J. Muške — Tērbatas 13;
Klūga un Ervalds — Tērbatas 14;
M. Jansons — Jelgavas šos. 14;
B. Stūre — Matīsa 80.

Siens un lopbarība:

A. Upesleja — Marijas 59;
J. Viksne — Brīvības 112;
K. Siliņš — Sadovņikova 9.

Virves un kuģniec. piederumi:

L. Eiche — Ķemerejas 8 un M. Grēcinieku 4;
J. Rēcis — Tērbatas 54.

Tīkli un zvejniec. piederumi:

A. S. «Ķengerags» — Svērtuves 13.

Finieri:

J. Bērziņš — Ūdensvadu 1.

Būvmateriāli:

A. Greble — Daugavmalā pie Kārļa slūžām;
P. Lukstiņš — Valdemāra 33-13;
F. Ķīsis — Ģertrūdes 111;
V. Druja — Strēlnieku 1-b;
J. Skrastiņš — Ģertrūdes 96;
K. Kuze — Valmieras 6.

Malkas tirgotavas:

O. Kaugerts — Lāčplēša 1;
K. Purvišķis — Torņkalna preču stac.

Mūsu nolūks nav dot pilnu uzņēmumu sarakstu, nedz arī uzņēmumus reklamēt (pat sludinājumus neesam vākuši), tamdēļ arī šai sarakstā nav uzņemta pat viena simtā daļa no visiem latviešu rūpniecības un tirdzniecības uzņēmumiem. Mūsu nolūks ir tikai rādīt ainu, ka latvieši nav zemē metami arī saimnieciskā laukā. Katrs lasītājs, pārļaidzams skatu tikai uzņēmumu darbības apzīmējumiem, var pārliecināties, ka nav tādas tautsaimniecības nozares, kurā nebūtu pazīstams latvieša vārds. Kā kara laukā, kā izglītības laukā, tā arī saimnieciskā laukā mēs esam spējīgi nostāties paši uz

savām kājām. Lai mēs varētu pastāvēt un zelt tautsaimnieciski, tad tomēr ir nepieciešams ar vislielāko enerģiju spodrināt mūsu senču labos tikumus un vienprātību. Mums vajaga čakli un godīgi strādāt un godīgu darbu arī godīgi atlīdzināt. Bieži jādzird no latvieša, kak viņš pērk pie svešautieša tamdēļ, ka tur pārdod lētāk. Bet ne katreiz lētums atbilst labumam. Pircējam tak vajaga arī apzināties, ka svešautietis jau tamdēļ vien var lētāk pārdot, ka pie viņa vairāk pērk, viņam lielāks apgrzījums, kas arī viņam dod iespēju lētāk iepirkt. Bet kad latvietis pirs tikai pie latvieša, tad arī latvietis varēs precī lētāk iepirkt.

Latvietim - tirgotājam un latvietim - rūpniekam liekams pie sirds apmierināties ar mazāku procentu, varbūt pat ar promīlu un cenas dēļ neizlaist no sava veikala pircēju latvieti. Tirgotājs un rūpnieks tomēr ir stiprāks par pircēju un stiprākam vajadzētu pirmam rādīt ceļu uz vienprātību - saderību un laipnu apkalpošanu, lai nebūtu jādzird pircēja sūdzības par nelaiipnu izturēšanos.

Ja mēs, latvieši, gribam kļūt stipri saimnieciski, tad mums ir jāgrib un jāvar iet saprašānās ceļu!

IV.

Pienākums un atbildība.

No iepriekš sacītā redzams, ka mums ir bijuši lieli nesavtīgi un tālredzīgi vadoņi; esam nodibinājuši neatkarīgu valsti; ierīkodamī skolas un universitāti jaunai paaudzei, esam devuši tautai iespēju garīgi augt un veidoties tālāk; esam nodibinājuši savu tautas saimniecību (zemkopībā, rūpniecībā, tirdzniecībā u. t. t.), kas spēj apmierināt mūsu tautas eksistences prasības. Un ievērojāt, ka visu to mēs esam sasnieguši 60—70 gadus ilgā intensīvā darba cēlienā, rodās jautājums, vai mēs nevaram salikt rokas un atļaut sev svētdienas mieru?

Nē! to mēs nevaram!

To mums neatļauj dzejnieks Mieriņš, teikdam: «iesim tautas druvā strādāt, tur vēl darba daudz. Tēvu dievi, tēvu gari mūs uz cīņu sauc!» Tautiet, varbūt tavā personīgā druvā ir maz darba, bet tautas druvā vēl ir ļoti daudz. Un vai tu esi vairāk ziedojis, kā bijušie vadoņi, vai tu esi vairāk upurējis, kā kritušie varoņi? Kamdēļ gribi būt slinkāks? Bet Mieriņš un tēvu gari nepārprotami tev sauc uz cīņu. Tas ir tavs pienākums.

Pumpurs pavēl: «Tev jādara tautas dēļ, lai var koši uz zelt vēl!» Vai tukšā tautas kase, pārmērīgi budžeti un nodokļi, bezdarbs, — vai tas viss ir tas košais zēlums, kuŗu sasniegt tev Pumpurs pavēl? Un vai tu jau esi par daudz darījis, lai tauta koši zeltu? Bet tavs pienākums tas ir, to tev uzliek kritušie varoņi.

Kronvalda vissvētākīe tikumi virs zemes bija tēvzeme un tautība. Arī Blaumanis apliecināja: «mans zelts ir — mana tauta, mans gods ir viņas gods.» Bet kā tad

nu ir, tautiet, ar tavu godu? Vai tava tauta var ar tavu godu lepoties? Vai tev zelts nav dārgāks par tavu tautu? Vai tava latvieša tautība ir bijuse tev vissvētākais tīkums? Ja nē, tad cīnies, centies sasniegt, lai tas tā būtu. Audzināšanas jautājumos griezies pie Filoloģijas fakultātes latviskā vadības un viņas audzēkņiem latviešu audzēkņiem. Garīgās dvēseles dzīves jautājumos griezies pie Teoloģijas fakultātes vadības un viņas audzēkņiem latviešiem. Ja sasirgst tava miesa, — griezies pie ārsta-latvieša. Ja vajadzīgs juridisks padoms, — griezies pie advokāta — latvieša. Ja tev ir kāda materiāla vajadzība, kas pērkams, vai pārdodams, — pasper labāk kādu soli vairāk (par to kāja nelūzīs) un griezies pie latvieša, bet gan nekad neapgāni vissvētāko savas tautības tīkumu, iedams garām tautietim — latvietim.

Arī Kaudzišu Reinis ir pavēlējis: «piederī tautai, tad tauta piederēs tev!» Mūsu strēlnieki, tak nebija tikai strēlnieki, bet viņi bija *latviešu* strēlnieki, viņi piederēja latviešu tautai un arī tavs pienākums ir piederēt latviešu tautai.

Šobrīd mums ir lemts dzīvot Latvijas valstī, bet ne latviešu valstī. Šai valstī suverenā vara pieder kādai nepazīstamai, famozai Latvijas tautai, kuras jēdzienos ietilpst katrs svešautietis, kuŗš pie mums apmetās, bet ne latviešu tautai. Latvijas valstī dzīvojošām svešām ienācēju tautām katrai ir sava organizēta savas tautas vadība, bet mums, latviešiem tādas nav. Famozās Latvijas tautas suverenā vara ir pret mums, latviešiem, dažbrīd netaisnāka par bijušo krievu caru varu. Kādreizējās Ausekļa vienprātības, saderības vietā, kas slavas darbus darināja atmodas laikmeta lielo vadonu cīņās, Tīrela purvos un Ložmetēju kalnā, — tās saderības vietā pie mums tagad valda partiju kultivēts šķiru naidis. Tautiet, apdomā šo stāvokli un saproti, cik daudz un grūta darba vēl ir latviešu tautas druvā.*) Pie tam neaizmirsti Ausekļa vārdus, ka «tautas brāļu saderība, tautas saites stiprinā, bet kur tautā rodās šķelšanās, tur mūžam nava zelsanas.»

Apdomā! Krišjāņa Valdemāra viena paša modinājums nebūtu panācis tik lieliskas sekmes garīgā darbā brīvības labā, ja tautā nebūtu bijis vienprātības. Mocekļa Brieža viena paša aizrautība un uzpurēšanās nebūtu guvuse tādu pasaules apbrīnošanu, ja latviešu strēlniekos nebūtu bijis vienprātības. Atbrīvošanās cīņās nebūtu nodibinājusies Latvija, ja latviešu tautā nebūtu bijis vienprātības. Mēs nebūtu pie tagadējā posta nonākuši, ja egoistīgi cilvēki nebūtu mūsu tautu ierāvuši šķiru naidā. Tautiet, ja tu vēl sevi skaiti par latviešu tautai piederīgu, tad saproti tak, ka ir pienācis pats pēdējais brīdis latviešiem vienprātīgi saprasties, jo bez sapraššanās tautas posts ir neiz-

*) Bet Olavs ir pavēlējis: „jūsu darbs lai ir cīņa, jūsu miers lai ir — uzvāra!» Tādēļ nesapņo par svētdienas mieru, kamēr nav gūta latviešu tautas uzvāra latviešu zemē.

bēgams. Bez saprašānās, bez vienprātības mums neizbēgami jānogrimst atkal svešu tautu garīgā un materiālā vērdzībā.

R. Kaudzīts ir teicis: «Cilvēkam vajaga būt kā dārgam, mirdzošam akmenim, kas nezina savu vērtību, bet tikai *mirdz.*» Vai tu neredzi, ka ir pievairojies ļoti daudz negodīgu lauzņu, kam nav nekāda garīga dveseles mirdzuma, nekādu senču tikumu, kas nevien, aizmirzdamī Kaudzīša padomu, plātās ar savu iedomāto vērtību, bet pat ļoti nekautrīgi un uzbāzīgi lielās ar savu negodīgā ceļā iegūtā maka vērtību. Ko tu, tautiet, esi darījis, lai šo Kaudzīša padomu cildinātu, lai nekautrīgos nekaunas aplklusinātu?

Latviešu tautai ir tiesība katram savam tautas loceklim uzstādīt sekošus jautājumus:

- 1) Ko tu esi darījis, lai nodibinātos latviešu valsts?
- 2) Ko tu esi darījis, lai suverēno varu, ne par citiem, bet pašai priekš sevis, iegūtu latviešu tauta?
- 3) Ko tu esi darījis, lai nodibinātos latviešu tautas organizēta, viengabalaina vadība, kādas ir sveštautiešiem?
- 4) Vai tu esi pārdomājis un atzinis cik liela starpība ir starp latviešu tautu un samozo latvijas tautu?
- 5) Ko tu esi darījis, lai latviešu starpā, viņas tautiešu savstarpējās attiecībās (ne valsts attiecībā), valdītu taisnība un likumība tagadējās kailās, brutālās un netaisnās varas vietā?
- 6) Vai tu esi darījis visu iespējamo, lai attīstītu savā dvēselē Kaudzīša ieteikto mirdzumu, vai esi turējis par savu pienākumu kļūt par latviešu tautas dārgakmeni, par cik tas stāv tavos spēkos?
- 7) Vai tu esi turējis par savu pienākumu no sava dveseles mirdzuma ziedot arī tautas labā?
- 8) Vai tev ir bijis tik daudz tautiskas pašapziņas, ka tu savu ražojumu pārpalikumu esi centies pārdot savam tautas brālim — latvietim?
- 9) Vai Kronvalda vissvētākie tikumi — tēvzeme un tautība — ir arī tevi iespaidojuši pirkt tev vajadzīgo pie tautas brāļa — latvieša?

Ir jau viegli nopelt citu netikumus un trūkumus un ir arī grūti pārvarēt savus netikumus un vājības, bet sevi veidot uz augšu no mums prasa nevien pienākums, bet arī atbildība mūsu tautas nākotnes un cilvēces attīstības vēstures priekšā. Krišjānis Valdemārs tik tādēļ varēja tik neatlaidīgi un tik konzekventi cīnīties ar visvareno toreiz Baltijas muļžniecību, ka viņš apzinājās savu atbildību par tautas likteni. Lai mūžīga piemiņa viņam par to. Bet lai mūs kādreiz neklātu nākotnes lāsts, tad arī mums jāapzinās atbildības nepieciešamība par mūsu darbiem tautas labā.

Mēs nedrīkstam aizmirst J. Alunāna pavēli: «ikviens lai savu kaktu slauka, tad katra vieta būs jo jauka.» Ja mēs katrs savu dvēseles kaktiņu uzposīsim godīguma, taisnības un likumības spožumā, tad arī netīru cilvēku nekautrība mazināsies.

Pašreizējais stāvoklis no mums prasa nevien katra apzinīga latvieša aktīvu darbu tautas druvā, bet arī mums visiem, arī tev tautiet, kas šo rakstu lasi, jāpieliek visas pūles, lai par šā darba nepieciešamību pārliecinātu arī tos tautas dēlus, kas vēl šaubās, jo Līgotņu Jēkabs ir teicis: «kas šaubās un bīstās, tas ceļmalā mīt, tik drošais noiet pie mērķa, vai krīt!» Jāapzinās, kā šauboties nebūtu Latvija radusies un šauboties arī viņa nevarēs pastāvēt. R. Kaudzīts saka: «tik vējā augušam kokam ir stipras saknes.» Arī latvieši, tikai cīnās, vētrās un negaisos rūdīti spēs Latvijas brīvību paturēt. Brīvēznieks saka: «kam stiprs prāts un cietā griba, tas daudz pēc ceļa neprasis.» Valdemārs un Brīvēznieks tak neprasija ceļu vāciešiem, bet paši atrada latvisku ceļu. Tautiet, tev arī jāapbruņojās ar stipru prātu un cietu gribu un jāsolo pašas nepieciešamības nosprausto latvisko ceļu, roku rokā ar citiem tautas brāļiem — latviešiem. Bez stipra prāta un cietas gribas mēs nebūsim vairs latvieši, nebūsim pat vairs cilvēki, bet internacionāle mūs pārvērtīs par vergiem.

Arī neaizmirstāmais dzejnieks Rainis ir devis padomus: «Pats cīnies, palīdz, domā, spried un sver, pats esi kungs, pats laimei durvis ver!» un arī: «Lai ir grūti, vajag spēt: stipram būt uzvarēt!» Latvieši ir vienprātīgi cīnījušies, izcīnījuši valsti, pārspējuši ārējos ienaidniekus, neskatoties uz to lielo postu, ko mums ir nesuse gadiem ilgi pastāvējusē mūsu zemē frontes josla kara laikā. Bet bīstamāks par ārējo ienaidnieku ir iekšējais ienaidnieks, t. i. savas tautas Judasi, kas savas tautas intereses nodod svešiem, un savas valsts zagļi, kas iztukšojuši valsts kasi un bezbēdīgi turpinā dzīt tautu nabadzībā un parādos. Šo iekšējo ienaidnieku pārspēt ir gan grūti, bet lai ir grūti, *vajag spēt*. Te nu ir vajadzīga latviešu tautai pašai sava vadība, kādas ir sveštautiešiem. Te vajadzīga latviešu vienprātība — saderība. Te nu ir jāsaprotās visiem godīga darba darītājiem latviešiem. Tautiet, arī tavs *pienākums* tas ir!

Tautiet! Nezaudē tak šai liktenīgā brīdī Mālberga lielo ticību, ka «tur, kur tautas dvaša plūst, akmenim ir jāizkūst!» Piemini, ka tautas dvašā izkusa cara vara, izkusa melnais bruņnieks, izkusa pat kara lauka diciplīna. Tev jāapzinās par savu pienākumu strādāt tautas druvā, tavām jūtām un domām, tavai sirdij un dvēselei jāsaskan ar latviešu tautas dvašu, arī tev jāvauro šo dvašu un jāsmelās to lielo Mālberga ticību, ka latviešu tautas dvašā jāizkūst nevien akmenim, bet arī negodīgumam, netaisnībai un nelikumībai. Liec plūst latviešu tautas dvašai, šai godīguma, taisnības, brīvības un likumības ticībai.

Mēs spējam būt kungi mūsu dzimtajā zemē.
Mēs nicinām gadusimteņu vērdzību!
Lai zel vienprātība, saderība!

Tā zeme *ir* mūsu! Tā Dieva un Laimas
Latvju tautai sensenis līdzdotaais pūrs!
Tā zeme *ir* mūsu! To nedos vairs svešiem
Ne zengals, ne latgals, ne sēlis, ne kūrs!

B-bas Valdemāriešu Cilts

Burtnieku Dzimts

Jūnijā, 1933. g.
Rīgā, Dzirnau ielā 118.

(0,50)

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0303018772

Maksā 10 sant.

19. JUNI 1933